

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Колесниченко Олександр Володимирович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДКРИТТЯ ПРОКУРОРОМ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ, ЩО СТАЛИ ПІДСТАВОЮ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	617
Красіловський Вадим Олександрович ЩОДО СУТНІСНОГО РОЗМЕЖУВАННЯ ВИДІВ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПОТЕРПІЛОГО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	619
Лукашук Каріна Русланівна ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	623
Ляховченко Іван Анатолійович СУД ПРИСЯЖНИХ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	626
Маркіна Анна Валеріївна СТАН ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ В УКРАЇНІ	628
Мельник Олександр Леонідович ОБОВ'ЯЗКИ ОСОБИ В ЗВ'ЯЗКУ З ОБРАННЯМ ДО НЕЇ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	632
Понурко Тарас Андрійович ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОКАЗІВ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ	635
Фатєєв Андрій Вікторович ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПІДСЛІДНІ ДЕРЖАВНОМУ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ	637
Філімонов Микита Володимирович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ У РЕЗУЛЬТАТІ ЗНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ З ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ	639
Шугалевич Ігор Васильович ПРАВОВА ПРИРОДА ПОСТАНОВ ВЕРХОВНОГО СУДУ	641

СЕКЦІЯ 11. КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, ПСИХОЛОГІЯ ТА МЕДИЦИНА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

Аркуша Лариса Ігорівна, Кучеров Дмитро Сергійович КОРУМПОВАНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК УМОВА ДЛЯ ВЧИНЕННЯ ПОДАТКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	645
Тіщенко Валерій Володимирович, Стародубов Сергій Вікторович ПІДСТАВИ ТА ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ВБИВСТВ	648
Загородній Віктор Євстафійович, Наумович Ігор Сергійович ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ	650
Вашук Олеся Петрівна КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ КРИМІНАЛІСТИКИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ	653
Подобний Олександр Олександрович, Єрусланова Тетяна Геннадіївна ОКРЕМІ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗІ СТОРОНИ ОБВИНУВАЧЕННЯ	655
Самойленко Олена Анатоліївна, Щербак Ірина Анатоліївна ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ КОНТЕНТ-АНАЛІЗУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ	657
Цехан Дмитро Миколайович, Єлхін Олексій Володимирович ЗЛОЧИННІ УГРУПОВАННЯ ЯК ЕКОНОМІЧНІ АГЕНТИ: АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ОПЕРАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ВИТРАТ	660

шення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини лише у разі розгляду справи про кримінальне правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи [1]. Беззаперечно, що у наведеному нами положенні відсутнє посилання на статтю потерпілої особи, але в абсолютній більшості жертвами кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи стають саме жінки.

Підводячи підсумок, необхідно зазначити, що кримінальне процесуальне законодавство містить окремі положення, які забезпечують рівність учасників кримінального провадження за можливими дискримінаційними ознаками, в тому числі і за ознакою статі.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року, № 4651-VI. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n3959>.

Ключові слова: кримінальне провадження, рівність у кримінальному провадженні, гендер-рівність у кримінальному провадженні.

Keywords: criminal proceedings, equality in criminal proceedings, gender equality in criminal proceedings.

Колесниченко Олександр Володимирович
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДКРИТТЯ ПРОКУРОРОМ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ, ЩО СТАЛИ ПІДСТАВОЮ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Висловлення Верховним Судом України у 2017 році позиції про те, що ухвали, якими надавався дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій повинні бути відкриті стороні захисту у порядку ст. 290 КПК України [1], породило у судовій практиці чимало нових питань, зокрема, і щодо сфери дії відповідних положень, і щодо алгоритму дій у ситуаціях, коли таке відкриття є неможливим з об'єктивних причин. Ще одним викликом для правозастосування стала оцінка неможливості такого відкриття з підстав, що обумовлені воєнним станом.

Ще у Постановою від 19 жовтня 2019 року Великою Палатою Верховного Суду (ВП ВС) було визначено, що у випадках коли «сторона обвинувачення під час досудового розслідування своєчасно вжила всі необхідні та залежні від неї заходи, спрямовані на розсекречення процесуальних документів, які стали

підставою для проведення НСРД, однак такі документи не були розсекречені з причин, що не залежали від волі і процесуальної поведінки прокурора, то суд не може автоматично визнавати протоколи НСРД недопустимими доказами з мотивів невідкриття процесуальних документів, якими санкціоноване їх проведення» [2].

Загалом, висновок ВП ВС з цього питання видається доволі логічним – при визначенні допустимості як доказів результатів негласних (слідчих) розшукових дій у випадках невідкриття стороні захисту процесуальних документів, що стали підставою їх проведення, оцінці має підлягати те, чи здійснював прокурор заходи, спрямовані на їх розсекречення. Відповідно, якщо такі дії були здійснені, але відкрити процесуальні документи не було можливо з причин, що не залежали від волі прокурора, це не повинно впливати на допустимість доказів. Натомість, істотним порушенням є невиконання жодних заходів у цьому контексті.

Відповідний підхід в контексті випадків знищення ухвали про проведення НС(Р)Д у зв'язку із повномасштабним вторгненням РФ на територію України знайшов свій розвиток у Постанові Третьої судової палати ККС ВС від 26 березня 2025 року. Суд визнав безпідставними твердження сторони захисту про визнання недопустимим доказами протоколів НС(Р)Д та похідного доказу – висновку експерта через відсутність у матеріалах кримінального провадження постанови слідчого про дозвіл на їх проведення, ухвал слідчого судді та постанов слідчого на їх проведення оперативними підрозділами [3].

На думку Суду сторона обвинувачення вживала необхідні та достатні заходи щодо їх розсекречення, а неможливість їх відкриття пов'язана із тим, що апеляційним судом як суб'єктом режимно-секретної діяльності було прийнято рішення про їх знищення у зв'язку із ризиком їх захоплення. Крім того, ККС ВС звернув увагу на те, що відповідні відомості містяться у протоколах про проведення НС(Р)Д.

Це породжує питання про те, наскільки такий підхід відповідає стандартам справедливого судового розгляду.

Слід зауважити, що питання обмеження доступу до матеріалів неодноразово розглядалися Європейським судом з прав людини, зокрема у справах «Джаспер проти Сполученого Королівства», «Натюнен проти Фінляндії», «Мірілашвілі проти Росії». В усіх цих справах Суд наголошував, що питання обмеження доступу до матеріалів повинно вирішуватись судом як неупередженим суб'єктом і не повинно бути прерогативою сторони обвинувачення.

Втім, контекст усіх перелічених справ суттєво відрізняється від ситуації, що сталася в Україні внаслідок повномасштабного вторгнення. У справі «Натюнен проти Фінляндії» матеріали прослуховування були знищені за рішення керівництва поліції. У справі «Мірілашвілі проти Росії» неможливість відкриття матеріалів була спричинена випадковою втратою матеріалів.

У випадку знищення матеріалів, що були підставою проведення НС(Р)Д, який був предметом судової оцінки у Постанові ККС ВС від 26 березня 2025 року,

причиною такого рішення була необхідність збереження державної таємниці від захоплення у випадку окупації. Крім того, рішення про знищення приймалося не стороною кримінального провадження, а апеляційним судом як суб'єктом охорони державної таємниці, що теж вагомий фактор для оцінки.

Підсумовуючи, зазначимо, що підхід, викладений у Постанові Третьої судової палати ККС ВС від 26 березня 2025 року безумовно виправданий нагальним суспільним інтересом та винятковими обставинами, що виникли внаслідок повномасштабного вторгнення. Поряд із цим, можна спрогнозувати, що у випадку виникнення у майбутньому питань про порушення Україною ст. 6 Конвенції через невідкриття таких матеріалів для сторони захисту, очевидно, що ЄСПЛ дотримуватиметься ширшої оцінки, яка включатиме у тому числі виправданості дій органів влади та наявності компенсаційних процесуальних гарантій.

Список використаних джерел:

1. Постанова Верховного Суду України від 16 березня 2017 року, судова справа № 5-364кc16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/66203468>.
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16 жовтня 2019 року, судова справа № 640/6847/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85174578>.
3. Постанова Верховного Суду від 26 березня 2025 року, судова справа № 743/799/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126211666>.

Ключові слова: кримінальне провадження, негласні слідчі (розшукові) дії, сторони кримінального провадження, матеріали кримінального провадження, кримінальне процесуальне доказування.

Keywords: criminal proceedings, covert investigative (search) actions, parties of criminal proceedings, criminal proceedings materials, criminal procedural proof.

Красіловський Вадим Олександрович
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу*

ЩОДО СУТНІСНОГО РОЗМЕЖУВАННЯ ВИДІВ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПОТЕРПІЛОГО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Сутність кримінально-процесуального представництва потерпілого найбільш яскраво проявляється при поділі його на окремі види відповідно до правової природи та сутності цього складного правового явища. Теоретичне значення такої класифікації полягає в тому, що вона вказує шляхи всебічного дослідження кожного виду представництва потерпілого. Практичне значення полягає в тому, що вона допомагає з'ясувати різні сторони, особливості представництва потерпілого і добитися правильного застосування його на практиці. Крім того, для різних видів представництва КПК України висуваються різні вимоги щодо під-